

Mechanisms of Criminal Protection of Intellectual Property Rights in Iranian and Egyptian laws

Rahman Gharibi¹, Majid Vaziri^{2*}, Jamshid Masoumi³

1. PhD student in Shafi'i Jurisprudence, Faculty of Literature and Humanities, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.
2. Assistant Professor Department of Jurisprudence and Fundamentals of Islamic Law, Faculty of Literature and Humanities, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.
3. Assistant Professor Department of Jurisprudence and Fundamentals of Islamic Law, Faculty of Literature and Humanities, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

ARTICLE INFORMATION

Article Type: Original Research

Pages: 221-243

Article history:

Received: 28 Mar 2022

Edition: 8 Jun 2022

Accepted: 26 Jun 2022

Published online: 24 Sep 2022

Keywords:

Intellectual Property, Industrial Property, Literary and Artistic Property, Imprisonment, Fine, Iran and Egypt

Corresponding Author:

Majid Vaziri

Address:

Department of Jurisprudence and Fundamentals of Islamic Law, Faculty of Literature and Humanities, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Orchid Code:

0000-0002-8688-4702

Tel:

09127260389

Email:

dr.majid.vaziri@gmail.com

ABSTRACT

Background and Aim: The protection of intellectual property rights is one of the important factors in the growth and development of science and technology in society. In this paper, an attempt is made to investigate the mechanisms of criminal protection of intellectual property rights in Iranian and Egyptian laws.

Materials and Methods: This paper is descriptive-analytical and the library method is used.

Ethical considerations: In this paper, the originality of the texts, honesty, and trustworthiness have been observed. **Results:** The findings indicate that both in Iranian and Egyptian laws, intellectual property is criminally protected. However, in Iranian law, there are inadequacies in the field of legislation regarding some examples of industrial property, such as trade secrets. In order to protect intellectual property in Iranian law, penalties such as compensation, fines, flogging and imprisonment have been established for the role of intellectual property. In Egyptian law, violation of literary and artistic property rights and industrial property is accompanied by punishments such as fines and imprisonment, with the difference that imprisonment is less than fines and punishments are mainly in the form of fines.

Conclusion: Imprisonment for infringement of intellectual property rights not only does not compensate the creator and the owner of the work, but is contrary to removing of imprisonment. Therefore, increasing and replacing fines in criminal penalties and resorting to civil mechanisms are important issues that need the attention of the legislative in protecting intellectual property rights.

Cite this article as:

Gharibi R, Vaziri M, Masoumi J. Mechanisms of Criminal Protection of Intellectual Property Rights in Iranian and Egyptian laws. *Economic Jurisprudence Studies*. 2022; 4(3):221-243.

فصلنامه مطالعات فقه اقتصادی، دوره چهارم، شماره سوم، پاییز ۱۴۰۱

سازوکارهای حمایت کیفری از حقوق مالکیت فکری در حقوق ایران و مصر

رحمن غریبی^۱، مجید وزیری^{۲*}، جمشید معصومی^۳

۱. دانشجو دکتری فقه شافعی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
۲. استادیار گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
۳. استادیار گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

چکیده

زمینه و هدف: حمایت از حقوق مالکیت فکری از عوامل مهم رشد و توسعه علم و فناوری در جامعه است. در این مقاله تلاش شده به بررسی سازوکارهای حمایت کیفری از حقوق مالکیت فکری در حقوق ایران و مصر پرداخته شود.

مواد و روش‌ها: مقاله حاضر توصیفی تحلیلی بوده و از روش کتابخانه‌ای استفاده شده است.

ملاحظات اخلاقی: در این مقاله، اصالت متون، صداقت و امانت‌داری رعایت شده است.

یافته‌ها: یافته‌ها بر این امر دلالت دارد هم در حقوق ایران و هم در حقوق مصر مالکیت فکری مورد حمایت کیفری قرار گرفته است. البته در حقوق ایران در خصوص برخی مصادیق مالکیت صنعتی مانند اسرار تجاری نارسایی‌هایی در زمینه تقنین وجود دارد. به‌منظور حمایت از مالکیت فکری در حقوق ایران، مجازات‌هایی چون جبران خسارت، جزای نقدی، شلاق و حبس برای نقض حقوق مالکیت فکری تعیین شده است. در حقوق مصر نیز نقض حقوق مالکیت ادبی و هنری و مالکیت صنعتی با مجازات‌هایی چون جریمه و حبس همراه است با این تفاوت که مجازات حبس کمتر از جزای نقدی پیش‌بینی شده و عمدتاً مجازات‌ها به‌صورت جریمه است.

نتیجه: مجازات حبس برای نقض حقوق مالکیت فکری نه‌تنها باعث جبران خسارت وارده بر پدیدآورنده و صاحب اثر نمی‌شود که در مغایرت با حبس‌زدایی است. بنابراین افزایش و جایگزین شدن جزای نقدی در مجازات‌های کیفری و توسل به سازوکارهای مدنی از موضوعات مهمی است که در حمایت از حقوق مالکیت فکری نیازمند توجه قانون‌گذار است.

اطلاعات مقاله

نوع مقاله: پژوهشی

صفحات: ۲۴۳-۲۲۱

سابقه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۱/۰۸

تاریخ اصلاح: ۱۴۰۱/۰۳/۱۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۴/۰۵

تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۰۷/۰۲

واژگان کلیدی:

مالکیت فکری، مالکیت صنعتی، مالکیت ادبی و هنری، جزای نقدی، حمایت کیفری.

نویسنده مسؤل:

مجید وزیری

آدرس پستی:

ایران، تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی.

تلفن:

۰۹۱۲۷۲۶۰۳۸۹

کد ارکید:

0000-0002-8688-4702

پست الکترونیک:

dr.majid.vaziri@gmail.com

۱. مقدمه

مالکیت به‌عنوان نهادی حقوقی و اجتماعی همواره وسیله‌ای بوده است برای نظم‌دهی به تخصیص ثروت و نیز کنترل نحوه استفاده از منابع. مقصود و منظور از مالکیت فکری، حقوق نشأت گرفته از فکر، اندیشه و قوه تعقل انسان می‌باشد. اگر در مورد اموال مادی، شخص در نتیجه کار خود بر منابع موجود در طبیعت تسلط می‌یابد، در مورد مالکیت فکری نیز شخص بر حاصل کار فکری و خلاقیت خود مسلط می‌شود. در راستای حمایت از مالکیت‌های فکری، دولت‌های مختلف ضمانت اجراهای متنوعی را در قوانین خود گنجانده‌اند تا حقوق افراد مختلف این شاخه حقوقی را تضمین کنند (امامی، ۱۳۸۶، ۱، ۲۳). حتی در سطح بین‌المللی نیز کشورها در جهت هماهنگ‌سازی حمایت‌هایی که باید از شاخه‌های گوناگون مالکیت فکری صورت پذیرد، اقدام به انعقاد معاهده‌ها و کنوانسیون‌های متعددی نموده‌اند که دولت‌ها با عضویت در این معاهده‌ها، حمایت بین‌المللی از مالکیت فکری را متعهد می‌شوند (خدمت‌گزار، ۱۳۹۰، ۱۲). از آنجا که در عصر حاضر اهمیت حمایت از مالکیت فکری بر کسی پوشیده نیست و نقض هریک از زیرشاخه‌های این حقوق تازه بنیان شده، می‌تواند پیشرفت و توسعه فرهنگی، اقتصادی و صنعتی دولت را با اخلال مواجه کند، لذا حمایت از این حقوق صرفاً بر پایه راهکارهای مدنی که طبیعتاً وصف بازدارندگی چندانی ندارد، نمی‌تواند تضمینی کافی برای جلوگیری از تجاوزاتی که بر این شاخه وارد می‌شود، ارائه دهد. بنابراین یکی از

مهم‌ترین انواع ضمانت اجراهایی که دولت‌ها در جهت حمایت از مالکیت فکری بدان توجه دارند، ضمانت اجراهای کیفری است. با توجه به اینکه نقض حقوق شاخه‌های متنوع مالکیت فکری آثار مخرب اقتصادی و اجتماعی فراوانی در سطح جامعه به دنبال دارد، اغلب دولت‌ها استفاده از راهکارهای کیفری را که از جنبه بازدارندگی بیشتری برخوردار بوده و نقش مهمی در پیشگیری از وقوع جرائم دارند، برای حمایت از مالکیت فکری برمی‌گزینند. تاکنون تألیفات متعددی در زمینه حقوق مالکیت فکری انجام شده است: فاطمه قناد، در مقاله‌ای حمایت از مالکیت فکری در بستر مبادلات الکترونیکی را مورد بررسی قرار داده است (قناد، ۱۳۸۹). حسین عباسی‌نژاد و همکاران، در مقاله‌ای به بررسی تأثیر حمایت از حقوق مالکیت فکری و حق اختراع بر رشد اقتصادی ایران پرداخته است (عباسی‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۳). علی احمدیان، در مقاله‌ای نقش حمایت از مالکیت فکری در توسعه اقتصادی با رویکرد قانون ایران را بررسی کرده است (احمدیان، ۱۳۹۹). اما سازوکارهای حمایت کیفری از حقوق مالکیت فکری در حقوق ایران و مصر بررسی نشده و نوآوری مقاله حاضر نیز بررسی این امر مهم است. بررسی سازوکارهای حمایت کیفری از حقوق مالکیت فکری در حقوق ایران در کنار حقوق مصر، این فرصت را فراهم می‌کند تا قوانین مالکیت معنوی دو کشور به شکل کارآمدتر و دقیق‌تری بررسی شود. سؤال اساسی که در این خصوص مطرح و بررسی می‌شود این است که برای حمایت کیفری

مالکیت ادبی و هنری و مالکیت صنعتی با مجازات‌هایی چون جریمه و حبس همراه است با این تفاوت که مجازات حبس کمتر از جزای نقدی پیش‌بینی شده و عمدتاً مجازات‌ها به صورت جریمه است.

۵. بحث

۵-۱. حقوق مالکیت معنوی در حقوق ایران و

مصر

حقوق مالکیت فکری، که از تراوش‌های فکری حمایت می‌کند، اصطلاحی است که کاربرد آن، چه در سطح دانشگاه‌ها و محافل علمی و چه در بین شرکت‌ها و تجار و همچنین مردم عادی، بسیار رایج شده است (حسینی، ۱۳۹۷؛ ویور، ۲۰۰۲، ۱۱). اموال فکری از اموال منقول هستند که متضمن خلاقیت (ابتکار) و تخیل هستند و معمولاً به عنوان «آفریده‌های فکری، شناخته می‌شوند کپی‌رایت (حق تکثیر)، علائم تجاری، اسرار تجاری و حق اختراع‌ها از اقسام مالکیت فکری هستند. برای حقوق مالکیت فکری تعاریف زیادی به کار گرفته شده است و هر دانشمندی آن را به گونه‌ای تعریف کرده است. برخی این حق را این‌گونه توصیف کرده‌اند: «حقوقی است که به صاحب آن اختیار انتفاع انحصاری از فعالیت و فکر و ابتکار انسان را می‌دهد» (کاتوزیان، ۱۳۸۶، ۶۳). از دید برخی حقوقدانان دیگر حقوق مالکیت فکری: «مجموعه حقوقی است که قانون برای آفریننده (خالق اثر) نسبت به مخلوق اندیشه و هوش او می‌شناسد. این حقوق عبارت است از حق انحصاری

از حقوق مالکیت فکری در حقوق ایران و مصر چه سازوکارهای اندیشیده شده است؟ فرضیه مقاله بدین شکل قابل طرح است که: «هم در حقوق مصر و هم در حقوق ایران، در راستای حمایت از مالکیت فکری ضمانت اجرای شامل حبس و جزای نقدی در نظر گرفته شده است». به منظور بررسی سؤال مورد اشاره ابتدا، اشاره‌ای گذرا به مالکیت فکری در حقوق ایران و مصر شده و در ادامه از سازوکارهای حمایت کیفری از حقوق مالکیت صنعتی و حقوق مالکیت ادبی و هنری در دو کشور ایران و مصر بحث شده است.

۲. مواد و روش‌ها

مقاله حاضر توصیفی تحلیلی بوده و از روش کتابخانه‌ای استفاده شده است.

۳. ملاحظات اخلاقی

در این مقاله، اصالت متون، صداقت و امانت‌داری رعایت شده است.

۴. یافته‌ها

یافته‌ها بر این امر دلالت دارد هم در حقوق ایران و هم در حقوق مصر مالکیت فکری مورد حمایت کیفری قرار گرفته است. البته در حقوق ایران در خصوص برخی مصادیق مالکیت صنعتی مانند اسرار تجاری نارسایی‌هایی در زمینه تقنین وجود دارد. به منظور حمایت از مالکیت فکری در حقوق ایران، مجازات‌هایی چون جبران خسارت، جزای نقدی، شلاق و حبس برای نقش مالکیت فکری تعیین شده است. در حقوق مصر نیز نقض حقوق

بهره‌برداری از آفرینه (اثر) برای مدت محدود به سود آفریننده آن و پس از مرگ برای ورثه او» (جعفری لنگرودی، ۱۳۷۸، ۱۶۴). در تعریفی دیگر این چنین آمده است: «حق مؤلف عبارت است از سلطه و اختیارات مؤلف بر اثرش که آن را خلق کرده یا به وجود آورده است» (مشیریان، ۱۳۳۹، ۱۵). در مجموع می‌توان گفت که حقوق مالکیت فکری، حقی است غیر از حق عینی و ذمی بلکه مزیتی است قانونی و غیرمادی.

در حقوق ایران در سال ۱۳۴۸ قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان به تصویب رسید. (امانی، ۱۳۸۷، ۲۱) پس از پیروزی انقلاب اسلامی، مسئله حق مؤلف در هاله‌ای از ابهام فرو رفت (آیتی، ۱۳۷۵، ۵۰)؛ به دلیل اینکه مطابق نظر حضرت امام خمینی (ره) عبارت: «نوشتن جمله «حق چاپ و تقلید محفوظ است» فی‌نفسه حقی ایجاد نمی‌کند (موسوی خمینی ۱۳۷۹، ۲، ۹۹۳-۹۹۱). با پیگیری‌های وزارت ارشاد، در دی‌ماه ۱۳۷۹ «قانون حمایت از پدیدآورندگان نرم‌افزارهای رایانه‌ای» مشتمل بر ۱۷ ماده به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. با تصویب این قانون، حوزه حمایت ملی از مالکیت فکری در ایران گسترش یافت و ضمانت اجراهای مدنی و کیفری برای نقض حقوق پدیدآورندگان این آثار مقرر گردید. در حال حاضر نیز پیش‌نویس لایحه قانونی حمایت از مالکیت ادبی و هنری جدید در دست بررسی است (زرکلام، ۱۳۸۷، ۳۲).

در حقوق مصر، قانون اساسی در بند مربوط به حمایت از حقوق مالکیت فکری، این‌گونه مقرر

می‌نماید که «دولت موظف است نهادی صالح جهت تقویت حقوق مالکیت فکری ایجاد نماید تا از آن به گونه مندرج در قانون، حمایت کند.» جزییات اختیارات و تعهدات چنین نهادی در این قانون تعیین نشده است (سعیدسعدی، ۲۰۱۳، ۵، ۱۲۳). در حقوق مصر قبل از تصویب قانون حمایت حق مؤلف (مصوب ۱۹۵۴)، قانون خاصی درخصوص حقوق ادبی و هنری وجود نداشت. البته ماده ۱۲ قانون مدنی سابق مصر به رعایت حقوق مؤلف و حقوق صانع براساس قانون ویژه تأکید نموده بود. در ماده ۸۶ قانون مدنی جدید نیز همین مطلب را بدون ذکر تعبیر مالکیت، و با تعبیر حقوق مربوط به اشیاء غیرمادی، تکرار نمود. در قانون جزای مصر نیز مجازات‌هایی برای متجاوزین به این حقوق مقرر گردیده بود ولی چون مقررات خاص حقوق مؤلف تا آن زمان تصویب نشده بود، به مرحله اجرا نرسید. البته قبل از تصویب قانون خاص برای حمایت از این دسته حقوق، محاکم مصر به موجب قواعد عدالت و اصول حقوق طبیعی، از پدیدآورندگان این حقوق حمایت می‌نمودند. سرانجام در سال ۱۹۵۴، قانون حمایت حق مؤلف در پنجاه‌ویک ماده به‌عنوان قانونی ویژه برای حمایت از حقوق ادبی و هنری به تصویب رسید. این قانون و چند قانون دیگر در خصوص مالکیت‌های صنعتی، در سال ۲۰۰۲ به‌صورت کد تحت عنوان قانون حمایت حقوق مالکیت فکری در چهارکتاب به تصویب رسید. کتاب سوم از این مجموعه، از ماده ۱۳۸ تا ۱۸۸ به حقوق مؤلف و حقوق مرتبط با آن اختصاص یافته است.

۵-۲. حمایت از حقوق مالکیت صنعتی در حقوق ایران و مصر

در چهارچوب شاخه مالکیت فکری، اختراعات، طرح‌های صنعتی، علائم تجاری و خدماتی و نام‌ها و عناوین تجاری در قلمرو بخش مالکیت صنعتی قرار می‌گیرند.

۵-۲-۱. حمایت از حق اختراع در حقوق ایران و مصر

در این قسمت از حمایت از حق اختراع در حقوق ایران و مصر بحث و بررسی می‌شود.

۵-۲-۱-۱. حمایت از حق اختراع در حقوق ایران

حق اختراع حقی است انحصاری و موقت که به ثبت‌کننده یک اثر ابداعی تعلق می‌گیرد (میرحسینی، ۱۳۸۷، ۴۳). اختراع حاصل تفکرات مخترع است که راه‌حل عملی برای یک مسئله به‌صورت فرآورده و یا فرآیند با توجه به یک فناوری ارائه می‌کند. با تصویب قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی، علائم و نام‌های تجاری ۱۳۸۶ حمایت کیفری از حق اختراع مورد توجه قانون‌گذار قرار گرفت و استفاده از راهکارهای کیفری برای جلوگیری از تجاوز به صاحبان حق اختراع مورد پیش‌بینی قرار گرفت (شیخی، ۱۳۸۶، ۱۷۷)، هرچند که در این قانون نیز قوانین جزایی قابل توجهی در زمینه حمایت از اختراعات به چشم نمی‌خورد (اصلانی، ۱۳۸۹، ۴۳) و به‌نوعی می‌توان گفت که قاعده تناسب بین جرم و مجازات هنوز

به‌طور مناسب در این قانون رعایت نشده و این قانون نیز در مواردی در پیشگیری از وقوع جرم عاجز است؛ چراکه همان‌طور که متعاقباً بیان خواهد شد جزای نقدی و حتی میزان حبس مقرر در این ماده قانونی با سود هنگفتی که فرد متجاوز از این طریق می‌تواند کسب کند، هیچ‌گونه سنخیتی نخواهد داشت. قانون‌گذار در ماده ۶۱ قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی، علائم و نام‌های تجاری ۱۳۸۶ مبادرت به حمایت کیفری از حقوق مخترعین نمود. مطابق این ماده: «هر شخصی که با علم و عمد مرتکب عملی شود که طبق مواد (۱۵)، (۲۸) و (۴۰) نقض حقوق به شمار آید یا طبق ماده (۴۷) عمل غیرقانونی تلقی شود، مجرم شناخته‌شده و علاوه بر جبران خسارت به پرداخت جزای نقدی از ده میلیون (۱۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا پنجاه میلیون (۵۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال یا حبس تعزیری از نودویک روز تا شش ماه یا هر دوی آن‌ها محکوم می‌شود.

یکی از ایرادات وارد بر ماده ۶۱ این است که میان تجاوز به حقوق مخترع و مجازات این تجاوز اعم از حبس و جزای نقدی تناسب نیست؛ برای مثال در مورد نقض حقوق مخترعی که اختراع او به قیمت هنگفتی می‌تواند مورد دادوستد واقع شود، جزای نقدی اندک مذکور در ماده ۶۱ به‌هیچ‌وجه نمی‌تواند عادلانه باشد و باید در راستای تناسب جرم و مجازات در این مورد اقدام به عمل آید و قاضی بتواند مجازاتی متناسب با شدت عمل ارتكابی و همچنین سودی که در اثر این نقض حقوق مخترع عاید متجاوز می‌شود، صادر نماید.

موارد دیگر، اطلاعاتی درج کند که منجر به این باور شود که وی یک گواهینامه اختراع یا نمونه اشیای مصرفی دریافت کرده است. مجازات تکرار جرائم فوق‌الذکر حداکثر دو سال حبس و حداقل چهل هزار و حداکثر دویست هزار پوند جریمه است. در همه موارد یادشده، دادگاه حکم به مصادره اشیای تقلیدی موضوع جرم و ابزار به‌کاررفته در تقلید خواهد کرد و حکم صادرشده را به هزینه محکوم‌علیه در یک یا چند روزنامه منتشر می‌کند (حلمی عطوه، ۲۰۰۵، ۱۶).

بر اساس ماده ۳۳ قانون حمایت از مالکیت فکری مصر، دارنده گواهینامه اختراع یا نمونه اشیای مصرفی می‌تواند از رئیس دادگاه صالح، حسب مورد، درخواست صدور دستور اقدامات تأمینی نسبت به محصولات یا کالاهایی را کند که ادعا می‌شود از محصول موضوع گواهینامه اختراع یا نمونه اشیای مصرفی طبق توصیف دقیق افشاشده در سند گواهینامه اختراع یا نمونه اشیای مصرفی تقلید شده است. دستور اقدامات تأمینی لازم برای حفظ این محصولات و کالاها به نحوی صادر می‌شود که بقای وضعیت موجود آن‌ها را تضمین کند (خالد جمال أحمد، ۲۰۱۹، ۶۷).

دستور اقدامات تأمینی را قبل از اقامه دعوا می‌توان صادر کرد. این دستور در صورت عدم اقامه دعوا طی ۸ روز از تاریخ صدور لغو می‌شود. هنگامی فرض می‌شود که محصول مشابه با استفاده از فرآیند موضوع گواهینامه به‌دست‌آمده است که خواهان در دعوی مدنی ثابت کند: (۱) محصول مشابه با به‌کارگیری مستقیم فرآیند موضوع

خلاء محسوس قانون ثبت اختراعات ۱۳۸۶ عدم تعیین تکلیف این قانون برای حقوق مخترعین برای پس از مرگ است. با توجه به فقدان چنین تصریحی در قانون مذکور باید به قواعد عمومی ارث تمسک جست و حقوق مخترع را پس از مرگ وی، قابل انتقال به ورثه وی دانست. بنابراین پس از مرگ مخترع حمایت‌های قانونی از اختراع، به ورثه فرد مخترع تعلق می‌گیرد و ورثه فرد مخترع می‌توانند علیه هر فردی که به حقوق متعلق به اختراع تجاوز می‌نماید، در دادگاه شکایت کنند و جلوی نقض حقوق مخترع را بگیرند.

۵-۲-۱-۲. حمایت از حق اختراع در حقوق

مصر

در حقوق مصر نیز در راستای حمایت از حق اختراع ضمانت اجرای کیفری در نظر گرفته شده است. ماده ۳۲ قانون حمایت از مالکیت فکری مصر، برای اشخاص زبر حداقل بیست هزار و حداکثر ده هزار پوند جریمه تعیین کرده است: ۱- هرکس از موضوع اختراع یا نمونه اشیای مصرفی که طبق مقررات این قانون برای آن گواهینامه اعطا شده است برای مبادله تجاری تقلید کند. ۲- هرکسی محصولات تقلیدی را با علم به تقلیدی بودن بفروشد یا برای فروش یا مبادله عرضه یا وارد یا به‌قصد تجارت تملک کند، هرگاه در جمهوری عربی مصر برای آن‌ها با شیوه‌های تولیدشان گواهینامه معتبر اختراع یا نمونه اشیای مصرفی صادرشده باشد. ۳- هرکس به‌طور غیرقانونی بر روی محصولات، تبلیغات، علائم تجاری، بسته‌بندی یا

گواهینامه تولیدشده است. ۲) یا اینکه خواهان تلاش‌های متعارفی را جهت احراز فرآیندی که در تولید به کاررفته صورت داده است. در این حالت دادگاه می‌تواند به خواننده دستور دهد. ثابت کند فرآیندی را که برای دستیابی به محصول مشابه به کاربرده با فرآیند موضوع گواهینامه متعلق به خواهان تفاوت دارد.

۵-۲-۲. حمایت از اسرار تجاری در حقوق

ایران و مصر

۵-۲-۲-۱. حمایت از اسرار تجاری در حقوق

ایران

از دیگر شاخه‌های مورد حمایت در حقوق مالکیت صنعتی اسرار تجاری است. اسرار تجاری «اطلاعات محرمانه‌ای است که موجب امتیاز بالقوه و یا بالفعل برای دارنده آن در امر تجارت است و تلاش‌های متعارف و معقولی برای پنهان ماندن وعدم دسترسی دیگران به آن صورت می‌گیرد» (صدارت و نراقی، ۱۳۸۳، ۵۶). برای اینکه اطلاعاتی به‌عنوان اسرار تجاری محسوب شود، شرایط زیر لازم است: ۱) اطلاعات بودن ۲) ارزشمند بودن ۳) لزوم ناشناخته بودن ۴) تلاش متعارف جهت حفظ محرمانگی. بنابراین اگر اسرار تجاری یک فرد دارای شرایطی که ذکر شد، باشد، مورد حمایت قانون قرار می‌گیرد. راهکارهای مدنی در رابطه با حمایت از اسرار تجاری، با تکیه بر امانی بودن رابطه میان مالک و مطلع از اسرار، در صورت کاهلی و یا سوءنیت مطلع در افشاء اطلاعات و اسرار تجاری، وی را ملزم به پرداخت خسارت می‌کند. اما اصولاً

ضمانت اجراهای مدنی برای مقابله با نقض اسرار تجاری و اعمال تجاوزکارانه‌ای که حقوق اسرار تجاری را تضعیف می‌کنند، به‌خصوص در وضعی که نقض این اسرار سود قابل‌توجهی برای فرد متجاوز در بردارد، کارآمد نیستند و نباید تنها به ضمانت اجراهای مدنی در مقابله با نقض این اسرار تکیه نمود. در برخی کشورها نظیر آمریکا مقررات مفصلی در این زمینه پیش‌بینی شده است. به‌نحوی که قانون جاسوسی اقتصادی آمریکا برای افشا کنندگان اسرار تجاری مجازات سنگین ده سال زندان و یا پنج میلیون دلار جریمه نقدی پیش‌بینی کرده است (هداوند، ۱۳۸۴، ۴۱-۳۶). در حقوق ایران نیز شاهد قوانین بسیاری در زمینه حمایت از اسرار هستیم. اما این اسرار بیشتر ناظر بر اسرار خانوادگی، دولتی، شغلی و... می‌باشد و نمی‌توان مفاد آن‌ها را به اسرار تجاری که مقوله‌ای مستقل است، تسری داده و از این قوانین در جهت جلوگیری از نقض و افشای اسرار تجاری بهره جست (اکبری‌دهنو و اکبری، ۱۳۹۲، ۳۸). با تصویب قانون تجارت الکترونیک در سال ۱۳۸۲، حمایت قانونی از اسرار تجاری البته در فضای مجازی صورت گرفته است. مطابق ماده ۶۴ قانون تجارت الکترونیک: «به‌منظور حمایت از رقابت‌های مشروع و عادلانه دربستر مبادلات الکترونیکی، تحصیل غیرقانونی اسرار تجاری و اقتصادی بنگاه‌ها و مؤسسات برای خود و یا افشای آن برای اشخاص ثالث در محیط الکترونیکی جرم محسوب و مرتکب به مجازات مقرر در این قانون خواهد رسید.» همچنین بر طبق ماده ۷۵ این قانون: «متخلفین

این قانون و هرکس در بستر مبادلات الکترونیکی به منظور رقابت، منفعت و یا ورود خسارت به بنگاه‌های تجاری، صنعتی، اقتصادی و خدماتی، با نقض حقوق قراردادهای استخدام مبنی بر عدم افشای اسرار شغلی و یا دستیابی غیرمجاز، اسرار تجاری آنان را برای خود تحصیل نموده و یا برای اشخاص ثالث افشا نماید به حبس از شش ماه تا دو سال و نیم، و جزای نقدی معادل پنجاه میلیون (۵۰/۰۰۰/۰۰۰) ریال محکوم خواهد شد.» همان‌طور که مشاهده می‌شود این قانون برای عمل کسانی که در بستر مبادلات الکترونیکی به طور غیرقانونی اسرار تجاری و اقتصادی بنگاه‌ها و مؤسسات را برای خود تحصیل کرده یا آن را برای اشخاص ثالث افشا نمایند، عنوان مجرمانه داده و فرد مذکور را مجرم به حساب می‌آورد (نظام‌الملکی، ۱۳۹۶، ۷۸). البته در مورد این ماده عده‌ای معتقدند که این قانون برای هر نوع استفاده از فناوری‌های الکترونیکی در تبادل اطلاعات است که یکی از مصادیق آن استفاده در حوزه تجارت الکترونیکی است (پورسید، ۱۳۸۶، ۶۰). اما در مقابل عده‌ای نیز معتقدند که تحقق جرائم مندرج در این قانون منحصراً در بستر مبادلات مالی رایانه‌ای می‌تواند صورت گیرد (جاویدنیا، ۱۳۸۶، ۱۸۰). بنابراین فردی که اسرار تجاری و اقتصادی متعلق به یک بنگاه یا مؤسسه‌ای را به طور غیرقانونی تحصیل یا افشا نماید مجرم محسوب شده و مطابق ماده ۷۵ این قانون به حبس از شش ماه تا دو سال و نیم و جزای نقدی معادل پنجاه میلیون ریال محکوم خواهد شد.

یکی دیگر از قوانینی که به استناد آن می‌توان به مقابله با نقض حقوق اسرار تجاری پرداخت، قانون جرائم رایانه‌ای می‌باشد. در این قانون انتشار یا در دسترس دیگران قرار دادن اسرار متعلق به دیگری مورد جرم انگاری قرار گرفته و برای آن مجازات نیز تعیین شده است. ماده ۱۷ این قانون مقرر می‌دارد: «هرکس به وسیله سیستم‌های رایانه‌ای یا مخابراتی صوت یا تصویر یا فیلم خصوصی یا خانوادگی یا اسرار دیگری را بدون رضایت او منتشر کند یا در دسترس دیگران قرار دهد به نحوی که منجر به ضرر یا عرفاً موجب هتک حیثیت او شود، به حبس از نودویک روز تا دو سال یا جزای نقدی از پنج تا چهل میلیون ریال یا هر دو مجازات محکوم خواهد شد.» عمل فرد مرتکب در این ماده افشای صوت یا تصویر یا فیلم خانوادگی و خصوصی یا اسرار متعلق به فرد یا در دسترس قرار دادن این اسرار بدون رضایت صاحب آن، آن‌هم با استفاده از سیستم‌های رایانه‌ای یا مخابراتی است. به عبارتی این ماده هم به بیان موارد مورد حمایت پرداخته و وسیله ارتکاب جرم را به طور انحصاری مشخص کرده و مواردی که این صوت یا تصویر یا اسرار بدون استفاده از سیستم‌های رایانه‌ای یا مخابراتی مورد تجاوز قرار گیرد را از شمول این ماده خارج ساخته است.

۵-۲-۲-۲. حمایت از اسرار تجاری در حقوق

مصر

در حقوق مالکیت فکری مصر از اسرار تجاری تحت عنوان اطلاعات افشا نشده نام‌برده شده است.

۵-۲-۳. حمایت از نشان‌های جغرافیایی در

حقوق ایران و مصر

۵-۲-۳-۱. حمایت از نشان‌های جغرافیایی در

حقوق ایران

قانون‌گذار در بند «الف» ماده یک قانون حمایت از نشانه‌های جغرافیایی مصوب ۱۳۸۳ نشانه جغرافیایی را بدین صورت تعریف کرده است: «نشانه جغرافیایی نشانه‌ای است که مبدأ کالائی را به قلمرو، منطقه یا ناحیه‌ای از کشور منتسب می‌سازد، مشروط بر این‌که کیفیت و مرغوبیت، شهرت یا سایر خصوصیات کالا اساساً قابل انتساب به مبدأ جغرافیائی آن باشد». قانون حمایت از نشانه‌های جغرافیایی در ماده ۲ حقوقی را که مورد حمایت این قانون می‌باشد، مورد اشاره قرار داده است. ماده ۲ این قانون مقرر می‌دارد: «هر شخص یا هر گروه ذی‌نفع می‌تواند در خصوص نشانه‌های جغرافیائی به‌منظور جلوگیری از اعمال زیر یا مطالبه ضرر و زیان ناشی از آن‌ها در دادگاه اقامه دعوی نماید: الف) معرفی و انتساب غیرواقعی و گمراه‌کننده مبدأ جغرافیایی یک کالا ب) هرگونه استفاده از نشانه‌های جغرافیایی که مطابق ماده (۱۰ مکرر) کنوانسیون پاریس مصداق رقابت نامشروع باشد.» در ماده ۶ نیز ضمانت اجرای نقض این حقوق مورد تأکید قرار گرفته است. این ماده مقرر می‌دارد: «هر شخصی که مرتکب اعمال مندرج در ماده (۲) شود، علاوه بر جبران خسارت به جزای نقدی از ۱۰ میلیون ریال تا ۵۰ میلیون ریال یا حبس تعزیری از ۹۱ روز تا ۶ ماه و یا هر دو مجازات محکوم خواهد شد.

مطابق ماده ۵۵ قانون مذکور، اطلاعات افشا نشده، در صورت وجود شرایط ذیل، طبق مقررات این قانون از حمایت برخوردار خواهد بود. ۱- محرمانه باشد، بدین معنی که اطلاعات به‌طور کلی یا در مجموعه‌ای مشتمل بر اجزای آن، به‌طور عمومی نزد صاحبان حرفه صنعتی که اطلاعات در چارچوب آن قرار دارد شناخته‌شده یا رایج نباشند. ۲- به خاطر محرمانه بودن از ارزش تجاری برخوردار باشد. ۳- محرمانه بودنش متکی به اقدامات مؤثری باشد که دارنده قانونی آن اتخاذ می‌کند. «وصف محرمانگی اطلاعات و حقوق مترتب بر آن در منع دیگران از تعدی، تا وقتی برقرار است که اطلاعات طبق ماده ۵۵ این قانون افشا نشده باقی بماند (عجیل، ۲۰۱۳، ۳۵۶). بر اساس ماده ۶۱ قانون مالکیت فکری مصر، هر کس به طریق غیرقانونی اطلاعات حمایت‌شده طبق مقررات این قانون را با علم به محرمانه بودن و حصول آن‌ها به طریق غیرقانونی، افشا، تحصیل یا استفاده کند با جریمه‌ای که مبلغ آن حداقل ده‌هزار و حداکثر پنجاه‌هزار پوند است مجازات خواهد شد. مجازات تکرار جرم، حبس به مدت حداکثر دو سال و حداقل پنجاه‌هزار و حداکثر صد هزار پوند جریمه خواهد بود.

نقدی محکوم می‌شود. البته قاضی این اختیار را نیز دارد که از بین جزای نقدی و حبس یکی از این مجازات‌ها یا هردوی آن‌ها را در حق مرتکب اعمال نماید و این اختیار قاضی یکی از مزیت‌های این قانون است که می‌تواند منجر به صدور حکم متناسب با شدت جرم گردد.

۵-۲-۳-۲. حمایت از نشان‌های جغرافیایی

در حقوق مصر

در حقوق مصر نیز نشان‌های جغرافیایی مورد حمایت قرار گرفته است. مطابق ماده ۱۰۵ قانون حمایت مالکیت فکری مصر، هیچ شخصی در ناحیه‌ای با شهرت خاص در تولید یک کالا نمی‌تواند بر کالاهایی که آن‌ها را تجارت می‌کند نشانه‌های جغرافیایی را به صورتی نصب کند که عموم را نسبت به تولید آن‌ها در ناحیه دارای شهرت خاص گمراه کند. به عبارتی به کارگیری هر نوع وسیله برای نام‌گذاری یا تبلیغ کالا به صورتی که عموم را نسبت به تولید آن در یک منطقه جغرافیایی غیر از مبدأ جغرافیایی واقعی آن گمراه کند ممنوع است. تولیدکننده یک کالا در ناحیه دارای شهرت خاص در تولید آن نمی‌تواند بر روی کالاهای مشابهی که در مناطق دیگر تولید می‌کند نشانه جغرافیایی نصب کند که تلقین می‌کند این کالاها در ناحیه یادشده تولید شده‌اند (برکات، ۲۰۰۵، ۲). مطابق ماده ۱۰۸ قانون مالکیت فکری مصر، تخطی از موارد مورد اشاره می‌تواند تعطیلی بنگاه مورد استفاده محکوم‌علیه برای ارتکاب جرم را حداکثر به مدت ۶ ماه به دنبال داشته باشد.

در صورت لزوم، دادگاه می‌تواند به درخواست مدعی خصوصی دستور موقت مناسب صادر کند. مطابق بند اول ماده ۲، معرفی و انتساب مبدأ جغرافیایی در صورتی ممنوع است که واجد دو ویژگی غیرواقعی بودن و گمراه‌کننده بودن باشد. در این دو حالت که کالا در مکانی دیگر تولید شده است، وانمود می‌شود که در مکانی خاص تولید شده است. ضمناً به نظر می‌آید که اعمال مجازات مذکور در این بحث، فقط تولیدکننده متقلب را شامل می‌شود و نمی‌توان آن را به فروشنده باواسطه‌ای که از متقلبان بودن ادعای تولیدکننده مبنی بر تولید کالا در مکانی خاص نیز آگاه می‌باشد، تسری داده و مسئولیتی را متوجه وی ساخت (اکبری‌دهنو و اکبری، ۱۳۹۲، ۴۰).

اما در مورد بند دوم ماده ۲، رقابت نامشروع و غیرمنصفانه ناشی از سوءاستفاده از نشانه‌های جغرافیایی، از شهرت نشانه جغرافیایی دیگری بدون جهت استفاده می‌شود. در حالی که این امر می‌تواند برخلاف شق اول ماده، حتی گمراه‌کننده نیز نباشد. برای مثال اگر تولیدکننده‌ای به همراه کالای خود عباراتی نظیر «به سبک ...» و یا با کیفیت ... و یا از نوع ...» را بکار ببرد هرچند که نمی‌توان جملات را غیرواقعی و گمراه‌کننده قلمداد نمود (اسدی، ۱۳۹۷، ۶۰)، اما از آنجا که از شهرت نشانه جغرافیایی محصول دیگر بدون مبنا بهره برده است، می‌توان به استناد بند «ب» از ماده ۲ وی را مسئول بدانیم. بنابراین اگر فرد یا مؤسسه یا شرکتی مرتکب یکی از نقض حقوق‌های مورد اشاره در ماده ۲ شود، مطابق ماده ۶ به مجازات حبس و جزای

علاوه بر این، بر اساس ماده ۱۱۴ قانون مذکور در حقوق مصر، هر شخصی اعمال زیر را مرتکب شود به حداکثر شش ماه حبس و حداقل دوهزار و حداکثر ده هزار پوند جریمه یا یکی از این دو مجازات محکوم می‌شود: (۱) الصاق اطلاعات تجاری غیرواقعی بر محصولات یا بنگاه‌های تجاری یا انبارها یا در آن‌ها یا بر روی تابلوها یا بسته‌بندی یا فاکتورها یا مکاتبات یا آگهی‌ها یا هرگونه وسیله دیگر به‌کاررفته برای معرفی محصول به عموم. (۲) درج متقلبانه اطلاعات بر روی علامت یا اسناد تجاری که موجب این اعتقاد شود که علامت ثبت شده است. (۳) استفاده از یک علامت ثبت نشده. (۴) ذکر هر نوع مدال، دیپلم، جایزه یا درجه افتخاری در مورد محصولاتی که به آن‌ها مربوط نیست یا در مورد اشخاص با نام‌های تجاری که آن‌ها را کسب نکرده‌اند. (۵) استفاده از امتیازات اعطاشده به محصولات مشترک نمایش داده‌شده برای محصولات خود توسط شخصی که به‌طور مشترک با دیگران محصولاتی را نمایش داده است، مگر این‌که به‌صورت واضح منبع و نوع امتیازات را مشخص کند. (۶) نصب نشانه‌های جغرافیایی بر روی محصولاتی که شخص با آن‌ها تجارت می‌کند، در ناحیه مشهور به تولید یک محصول معین به‌طوری‌که عموم را نسبت به تولید آن‌ها در این ناحیه گمراه کند. (۷) استفاده از هر نوع وسیله برای نام‌گذاری یا معرفی کالا به‌طوری‌که عموم را نسبت به تولید آن در منطقه جغرافیایی دارای شهرت خاص که با محل واقعی تولید آن متفاوت است گمراه کند. (۸) نصب نشانه جغرافیایی توسط

تولیدکننده کالا در یک ناحیه دارای شهرت خاص در تولید آن کالا بر روی کالاهای مشابهی که در مناطق دیگر تولید می‌کند به‌طوری‌که بتواند موجب این اعتقاد شود که در ناحیه مذکور تولیدشده‌اند. مجازات تکرار جرم حداقل یک ماه حبس و حداقل چهار هزار و حداکثر ده هزار پوند جریمه خواهد بود (کوک، ۲۰۰۶، ۴۶-۴۵). رئیس دادگاه صالح به رسیدگی به اصل دعوا می‌تواند به درخواست هر ذینفع و به‌صورت اختصاری، دستور اجرای یک یا چند اقدام تأمینی مناسب صادر کند (عبدالکریم، ۲۰۰۸، ۱۵). دادگاه دستور امحای علامت‌های ناقص را صادر می‌کند و در صورت ضرورت می‌تواند دستور امحای محصولات، کالاها یا تابلوی فروشگاه‌ها یا بسته‌بندی یا فاکتورها یا مکاتبات یا تبلیغات یا موارد دیگر مشتمل بر علامت تجاری مذکور یا اطلاعات تجاری یا نشانه جغرافیایی ناقص مقررات این کتاب را بدهد. دادگاه همچنین می‌تواند دستور امحای آلات و ابزاری را صادر کند، که به‌طور خاص برای ارتکاب جرم به کار رفته است. دادگاه همچنین می‌تواند دستور انتشار حکم در یک یا چند روزنامه را به هزینه محکوم‌علیه صادر کند. حتی در صورت حکم به برائت، دادگاه می‌تواند دستور اجرای یک یا چند اقدام از موارد فوق‌الذکر را صادر کند.

۵-۲-۴. حمایت از طرح‌های صنعتی و علائم

تجاری در حقوق ایران و مصر

۵-۲-۴-۱. حمایت از طرح‌های صنعتی و

علائم تجاری در حقوق ایران

«قانون مجازات اسلامی مبحث چهارم در تعزیرات»، مصوب ۱۳۶۲ در مواد ۱۲۲ تا ۱۲۴ به اعمال مجرمانه در خصوص علامت تجاری پرداخته بود. مطابق ماده ۱۲۲: «هرکس علامت تجاری ثبت شده در ایران را عالمماً جعل کند یا با علم به مجعول بودن استعمال نماید یا در روی اوراق و اعلانات یا روی محصولات قرار دهد یا با علم به مجعول بودن به معرض فروش گذاشته یا به فروش برساند یا با الحاق یا کسر یا تغییر قسمتی از خصوصیات آن تقلید کند به نحوی که موجب فریب مشتری شود، به مجازات شلاق تا ۷۴ ضربه محکوم خواهد شد.» همچنین بر اساس ماده ۱۲۳: «هر کس محصولی را که دارای علامت مجعول یا تقلیدی بوده و یا دارای علامتی است که من غیر حق استعمال شده است از ایران صادر و یا به مملکت وارد کند، به حبس از ۳ ماه تا ۳ سال محکوم می‌شود» علاوه بر این، مطابق ماده ۱۲۴: «اشخاص ذیل به حبس تاشش ماه محکوم خواهند شد: (۱) کسانی که علامت تجاری اجباری را در روی محصولی که اجباراً باید دارای آن علامت باشد استعمال نکنند. (۲) کسانی که عالمماً محصولی را به معرض فروش گذاشته یا بفروشند که دارای علامتی نباشد که برای آن محصول اجباری است.» قانون مذکور بدون توجه به مجازات‌های تخییری عملاً دست قاضی را در برخورد مناسب با جرم ارتكابی بسته و

قاضی فقط می‌تواند در خصوص اعمال مجرمانه ماده ۱۲۲ حکم شلاق و در خصوص اعمال مجرمانه مواد ۱۲۳ و ۱۲۴ حکم حبس را صادر نماید. همچنین مجازات جزای نقدی در قانون مورد اشاره پیش‌بینی نشده و صرفاً مجازات شلاق در نظر گرفته شده است (صادقی، ۱۳۸۸، ۱۰۷). مجازات مشدده قانون مجازات عمومی اصلاحی ۱۳۱۰ نیز در این قانون حذف گردیده و برای شروع به جرم نیز مجازاتی پیش‌بینی نشده است (بهشتی‌زاده و همکاران، ۱۳۹۶، ۶۷). در سال ۱۳۷۵ قانون مجازات اسلامی (تعزیرات) به تصویب رسید. قانونی که در آن هیچ‌گونه مقررات خاصی در خصوص اعمال مجرمانه مربوط به علامت تجاری در نظر گرفته نشده است. فقط بند ۲ و تبصره ماده ۵۲۵ این قانون می‌تواند در دعاوی جعل علامت تجاری مورد استفاده قرار گیرد. بند ۲ ماده ۵۲۵ و تبصره آن مقرر می‌دارد: «هرکس یکی از اشیای ذیل را جعل کند یا با علم به جعل یا تزویر استعمال کند یا داخل کشور نماید علاوه بر جبران خسارت وارده به حبس از یک تا ده سال محکوم خواهد شد. تبصره این ماده نیز به‌طور دقیق به بحث جعل علامت تجاری نمی‌پردازد و تنها سوءاستفاده از علامات تأییدکننده نظیر حک کردن غیرمجاز علامت استناداری که برای تأیید کیفیت کالا از طرف سازمان استنادارد بر روی محصول لازم است را دربر می‌گیرد.

۵-۲-۴-۲. حمایت از طرح‌ها و نمونه‌های

صنعتی و علائم تجاری در حقوق مصر

در حقوق مالکیت فکری مصر نیز به حمایت از طرح‌ها و نمونه‌های صنعتی و علائم تجاری پرداخته شده است. مطابق ماده ۱۲۷ قانون مذکور ثبت طرح یا نمونه صنعتی به دارنده آن حق می‌دهد اشخاص ثالث را از ساختن-فروش یا وارد کردن محصولات که شکل این طرح یا نمونه را دارند یا متضمن هستند منع کند. حق منع اشخاص ثالث از واردات یا فروش یا توزیع محصولات مذکور زایل می‌شود هرگاه دارنده، آن محصولات را در هر کشوری تجاری‌سازی کند یا به ثالث برای این امر اذن دهد.

استفاده شخص ثالث از طرح یا نمونه حمایت‌شده در موارد زیر نقض این حق محسوب نمی‌شود: ۱- فعالیت‌های مرتبط با پژوهش علمی ۲- استفاده با اهداف آموزشی یا تعلیم حرفه‌ای ۳- فعالیت‌های غیرتجاری ۴- ساخت یا فروش بعضی اجزای این محصولات به قصد تعمیر آن در برابر پرداخت عوض منصفانه ۵- استفاده‌های دیگری که به‌طور غیرمعارف با استفاده عادی از طرح یا نمونه حمایت‌شده تعارضی ندارد و به‌طور غیرمعقولی به منافع مشروع دارنده لطمه وارد نمی‌کند با رعایت منافع مشروع شخص ثالث (الکعبی، ۲۰۱۰، ۳۴۴).

بر اساس ماده ۱۳۴ قانون مالکیت فکری مصر، هرکس هر یک از اعمال زیر را در خصوص طرح‌ها و نمونه‌های صنعتی مرتکب شود به جریمه حداقل چهارهزار و حداکثر ده‌هزار پوند محکوم خواهد شد. ۱- تقلید طرح یا نمونه صنعتی حمایت‌شده‌ای که

طبق مقررات این قانون ثبت شده است. ۲- ساخت، فروش یا عرضه برای فروش یا دریافت به‌قصد تجارت یا مبادله عالمانه محصولات دارای طرح یا نمونه صنعتی تقلیدی. ۳- الصاق غیرقانونی اطلاعاتی بر روی محصولات، آگهی‌ها یا علامت‌های تجاری یا ابزار معین و غیره که موجب اعتقاد به ثبت طرح یا نمونه صنعتی توسط وی شود. مجازات تکرار جرم عبارت خواهد بود از حداقل یک ماه حبس و جریمه حداقل هشت‌هزار و حداکثر ۲۰ هزار پوند. در همه موارد، دادگاه به مصادره طرح یا نمونه صنعتی توقیف‌شده و محصولات موضوع جرم و ابزار به‌کار رفته برای ارتکاب آن و انتشار حکم محکومیت در یک یا چند روزنامه به هزینه محکوم‌علیه حکم می‌دهد. رئیس دادگاه رسیدگی‌کننده به اصل دعوا می‌تواند به درخواست هر ذینفع و به‌موجب دستور اختصاری، دستور انجام اقدام یا اقدامات تأمینی مناسب به‌ویژه در موارد زیر را صادر کند: ۱- اثبات نقض حق مورد حمایت. ۲- تهیه فهرست جامع و توصیف تمامی آلات و ابزاری که برای ارتکاب جرم استفاده شده است. در همه موارد، رئیس دادگاه می‌تواند دستور تعیین یک یا چند کارشناس را جهت مساعدت مأمور اجرا صادر و متقاضی را به سپردن تأمین مناسب مکلف کند.

۵-۳. حمایت از حقوق مالکیت ادبی هنری در

حقوق ایران و مصر

مالکیت ادبی و هنری یکی از بخش‌های تشکیل‌دهنده مالکیت فکری است که در آن از

از جمله مواردی که در زمینه نشر و توزیع غیرقانونی آثار ادبی و هنری در ایران شایع شده و مشکلات زیادی را به بار آورده است و شاید بتوان مهم‌ترین جرم مورد بحث در این ماده را بدان اختصاص داد، نشر و توزیع فیلم‌های سینمایی روز ایرانی، در شبکه‌های غیرقانونی و ویدیویی کشور است که علی‌رغم صرف هزینه اندک برای سودجویان، سود هنگفتی را برایشان به ارمغان آورده و چرخه تولید فیلم کشور را با مشکل بزرگی مواجه می‌سازد.

با توجه به اینکه جرم نشر، پخش و عرضه اثر دیگر، عموماً توسط افرادی قابل ارتکاب است که در زمینه امر نشر یا پخش آثار فعالیت دارند یا وسایل و ابزار ارتکاب چنین جرمی را در اختیار دارند، لذا صدور حکم مجازات تکمیلی همراه با مجازات اصلی با توجه به انواع گوناگون آن که شامل منع از اشتغال به شغل یا حرفه معین و همچنین توقیف وسایل ارتکاب جرم نیز می‌شود و می‌تواند در پیشگیری از تکرار جرم و همچنین بازداشتن سایر افراد از ارتکاب جرم مزبور مناسب باشد، امری مفید و قابل قبول خواهد بود.

ممانعت از نشر، پخش و عرضه کتب و نشریات و آثار صوتی از دیگر مصادیق حمایت قانون‌گذار از آثار ادبی و هنری است. با توجه به ماده ۷ قانون ترجمه و تکثیر کتب و نشریات و آثار صوتی، نشر و پخش و عرضه نشریات و آثار صوتی جرم قلمداد شده است. ماده ۷ قانون ترجمه اشخاصی را که عالماً عامداً مرتکب تکثیر کتب و نشریات، ترجمه و نسخه‌برداری یا ضبط یا تکثیر آثار صوتی شده‌اند

گونه‌های آثار ادبی و هنری مثل کتاب، مقاله، رساله، نمایشنامه، شعر، ترانه، سرود، موسیقی، آثار سینمایی و ... و حمایت از پدیدآورندگان آنها بحث می‌شود (الستی، ۱۳۸۳، ۴۵؛ جعفری لنگرودی، ۱۳۷۰، ۱۶۴). در این مبحث به بررسی حمایت از حقوق مالکیت ادبی هنری در حقوق ایران و مصر پرداخته می‌شود.

۵-۳-۱. حمایت از حقوق مالکیت ادبی هنری در حقوق ایران

حقوق مالکیت ادبی و هنری دارای مصادیق متعددی است. یکی از مصادیق نقض مالکیت ادبی و هنری، نشر یا پخش یا عرضه اثر دیگری است. جرم موضوع این مبحث در ماده ۲۳ قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مورد اشاره قرار گرفته است. در این ماده مقرر شده است: «هرکس تمام یا قسمتی از اثر دیگری را که مورد حمایت این قانون است به نام خود یا به نام پدیدآورنده بدون اجازه او یا عالماً عامداً به نام شخص دیگری غیر از خود پدیدآورنده، نشر یا پخش یا عرضه کند، به حبس تأدیبی از شش ماه تا سه سال محکوم خواهد شد.» با توجه به اینکه در متن ماده لزوم ایجاد نتیجه مجرمانه به ضرر فرد صاحب اثر یا شخص ذی‌نفع مورد تصریح قرار نگرفته و با توجه به اصل تفسیر مضیق قوانین، جرم موضوع این ماده یک جرم مطلق تلقی می‌شود و مقید به اضرار پدیدآورنده نیست (الستی، ۱۳۸۳، ۶۷).

ترک فعل نمی‌تواند موجد این جرم باشد. موضوع جرم ارتكابی نیز ترجمه متعلق به دیگری است که فرد مرتکب آن را بدون اجازه و رضایت پدیدآورنده چاپ و ... می‌نماید.

در اینجا هر کس اعم از شخص حقیقی یا حقوقی اگر ترجمه دیگری را بدون رضایت وی چاپ یا پخش یا نشر کند، مشمول این ماده است. ممکن است نشر ترجمه یا چاپ آن با قراردادی به فرد دیگر یا مؤسسه‌ای واگذار شده باشد. بدین نحو که مترجم با عقد قراردادی اجازه انتشار یا چاپ و پخش ترجمه‌های خود را در عوض دریافت مابه‌ازاء به فرد یا مؤسسه مذکور واگذار نماید. بدین ترتیب صاحب مؤسسه یا فرد طرف قرارداد اجازه انتشار و چاپ ترجمه‌ها را خواهد داشت. منتها باید توجه داشت که «در اینجا رابطه ناشر با مؤلف یا مترجم مانند رابطه مستأجر با موجر است و همان‌طور که در اجاره باید منفعت و عوض مالی و مدت اجاره معلوم باشد، در اینجا نیز باید تعداد نسخه‌هایی که چاپ می‌شود و مدت چاپ مشخص بوده و منفعت نیز معلوم باشد» (افتخارزاده، ۱۳۷۶، ۱۲۲). و اگر بدون وجود چنین رابطه‌ای یا با اتمام مدت عقد، فرد اقدام به نشر یا چاپ ترجمه دیگری نماید، مشمول این ماده خواهد بود؛ چرا که اتمام مدت عقد و قرارداد نیز به‌منزله آن است که اصلاً عقدی در زمینه مربوطه دیگر وجود ندارد.

نشر و پخش و عرضه آثار سمعی و بصری و جرائمی که ممکن است در این حیطة به‌وقوع بپیوندند، در قانون اصلاح قانون نحوه مجازات اشخاصی که در امور سمعی و بصری فعالیت‌های غیرمجاز

را علاوه بر تأدیه خسارت شاکی خصوصی به حبس جنحه ای از سه ماه تا یک سال محکوم می‌نماید. عمل فرد مرتکب در اینجا نیز مثل حالت قبل، نشر و پخش و عرضه اثر دیگری است، با این تفاوت که درمورد ماده ۷ قانون ترجمه و تکثیر عمل مرتکب محدود به کتب و نشریه و آثار صوتی شده و در ماده ۲۳ قانون حمایت از حقوق مؤلفان این نشر و پخش و عرضه شامل تمام آثار متعلق به فرد دیگری می‌شود که مشمول قانون حمایت قرار می‌گیرند. در مورد این ماده هم عمل مرتکب تنها با فعل قابل تحقق است و ترک فعل نمی‌تواند موجد این جرم باشد. موارد مذکور در این ماده نیز حصری است و تنها شامل کتب و نشریات و آثار صوتی می‌شود و نمی‌توان موارد مشابه را بدان تسری داد، بلکه این موارد اگر در عداد آثار مورد حمایت قانون حمایت از حقوق مؤلفان باشند، با توجه به آن قانون می‌توان آن‌ها را مورد حمایت قرارداد.

یکی دیگر از جرائمی که در حیطة کلی جرم نشر و پخش و عرضه آثار دیگری قرار می‌گیرد، جرم نشر و پخش و چاپ ترجمه دیگری است. ماده ۲۴ قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مقرر می‌دارد: «هرکس بدون اجازه ترجمه دیگری را به نام خود یا دیگری چاپ و پخش و نشر کند، به حبس تأدیبی از سه ماه تا یک سال محکوم خواهد شد.» عمل فرد مرتکب در این جرم، چاپ و پخش و نشر است و این موارد به‌طور حصری مورد اشاره مقنن قرار گرفته و بدیهی است که نمی‌توان موارد مشابه را به این ماده تسری داد. ضمن اینکه این جرم نیز با فعل قابل تحقق است و

شخص دیگری غیر از پدیدآورنده اصلی اثر یا کسی که حق نشر، پخش و عرضه اثر سمعی و بصری به او واگذار شده است، مرتکب جرم نشر و پخش غیرقانونی آثار دارای مجوز صادره از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی شود، عمل وی مشمول ماده ۲۳ قانون حمایت از حقوق مؤلفان و... خواهد شد. اما اگر چنین فردی اقدام به نشر و عرضه غیرقانونی آثار فاقد مجوز نماید، عمل وی مشمول تعدد معنوی شده و به مجازات اشد محکوم خواهد شد.

۵-۳-۲. حمایت از حقوق مالکیت ادبی هنری

در حقوق مصر

در حقوق مصر نیز از حقوق مالکیت ادبی و هنری حمایت شده است. بر اساس ماده ۱۴۰ قانون حمایت از مالکیت فکری مصر، از همه پدیدآورندگان آثار ادبی و هنری و به‌ویژه آثار زیر حمایت می‌شود: ۱- کتب، کتابچه‌ها، مقالات، نشریات و آثار مکتوب دیگر. ۲- برنامه‌های رایانه‌ای ۳- پایگاه‌های داده اعم از این که به‌وسیله رایانه قابل خواندن باشد یا غیر آن. ۴- سخنرانی‌ها، نطق‌ها، موعظه‌ها و دیگر آثار شفاهی ضبط‌شده. ۵- آثار نمایشی، آثار نمایشی موسیقایی و نمایش بی‌صدا (پانتومیم) ۶- آثار موسیقایی با کلام یا بی‌کلام. ۷- آثار شنیداری دیداری. ۸- آثار معماری. ۹- آثار نقاشی با خطوط یا رنگی، مجسمه‌سازی، لیتوگرافی، چاپ بر منسوجات و دیگر آثار هنرهای زیبای مشابه. ۱۰- آثار عکاسی و آثار مشابه آن ۱۱- آثار هنرهای کاربردی و ترسیمی ۱۲- تصاویر توضیحی، نقشه‌های جغرافیایی، کروکی و آثار

می‌نمایند مصوب ۱۳۸۶ پیش‌بینی شده است. البته توجه به متن قانون فوق‌الذکر نشان می‌دهد که این قانون در راستای حمایت از حقوق مالکیت فکری نمی‌تواند باشد؛ چرا که در این قانون اشاره به حالات مختلف تولید، نشر و پخش آثاری شده است که مستهجن بوده و به‌نوعی از ویژگی ضداخلاقی و ترویج فساد برخوردارند. تنها نکته‌ای که در این قانون می‌توان در باب حمایت از مالکیت فکری بدان اشاره کرد، اشاره به ماده ۲ این قانون می‌باشد که اشاره به لزوم اخذ مجوز از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی برای نشر، پخش و عرضه آثار مجاز و مورد حمایت قانون است (الستی، ۱۳۸۳، ۶۴).

ماده ۲ این قانون مقرر می‌دارد: «هرگونه فعالیت تجاری در زمینه تولید، توزیع، تکثیر و عرضه آثار، نوارها و لوح‌های فشرده صوتی و تصویری نیاز به اخذ مجوز از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی دارد. متخلفان از این امر به جریمه نقدی از ده میلیون (۱۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال تا یکصد میلیون (۱۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال محکوم می‌شوند».

همان‌طور که مشاهده می‌شود، اشاره این ماده فقط به کسب مجوز لازم از سوی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی بوده و برای تخلف از این امر هم تنها جزای نقدی مقرر نموده است. بنابراین هرگاه پدیدآورنده اصلی اثر یا کسی که حق نشر، پخش و عرضه اثر سمعی و بصری به او واگذار شده است، در صورتی که بدون اخذ مجوز لازم از وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی اقدام به نشر، پخش و عرضه اثر رادیویی، سینمایی یا تلویزیونی نماید، به مجازات مقرر در ماده فوق محکوم خواهد شد. اما در صورتی که

سه‌بعدی مربوط به جغرافیا یا توپوگرافی یا طرح‌های معماری ۱۳- آثار اشتقاقی، با رعایت حقوق مقرر برای آثار اصلی عنوان اثر در صورت ابتکاری بودن مشمول حمایت است. پدیدآورنده و قائم‌مقام او حق کنترل واگذاری نسخه اصلی اثرش را دارد و در نتیجه آن مستحق دریافت درصد معینی می‌شود که حداکثر ده درصد عواید حاصل از هر انتقال نسخه مذکور خواهد بود. حق پدیدآورنده در منع ثالث از وارد کردن، استفاده، فروش با توزیع اثر حمایت‌شده‌اش طبق این قانون زایل می‌شود هرگاه در هر کشوری آن را مورد بهره‌برداری و تجاری‌سازی قرار دهد یا برای این امر به ثالث اذن بدهد. حمایت از حق پدیدآورنده و حق کسی که اثر او را به زبان خارجی ترجمه کرده است نسبت به ترجمه اثر به زبان عربی زایل می‌شود هرگاه پدیدآورنده یا مترجم اصالتاً یا به واسطه دیگری این حق را طی سه سال از تاریخ اولین نشر اثر اصلی یا ترجمه اجرا نکرده باشد (حافظ احمد، ۲۰۱۳، ۱۸۸).

مطابق ماده ۱۷۹ قانون حمایت از مالکیت فکری مصر، در صورت نقض هر یک از حقوق مقرر در این قانون مذکور در خصوص حقوق مؤلف و حقوق مجاور، رئیس دادگاه صالح برای رسیدگی به اصل دعوا بنا به درخواست هر ذینفع می‌تواند به‌طور اختصاری دستور اجرای یک یا چند مورد از اقدامات زیر با اقدامات تأمینی مناسب دیگر را صادر کند: (۱) توقف انتشار اثر تألیفی یا اجرا یا آوانگاشت یا برنامه رادیو تلویزیونی یا نمایش یا تکثیر یا ساخت آن. (۲) توقیف اثر یا اجرا یا آوانگاشت یا

برنامه رادیو تلویزیونی اصلی یا کپی‌های آن و توقیف مواد به کار رفته برای باز نشر اثر یا اجرا یا آوانگاشت یا برنامه رادیو تلویزیونی یا تهیه نسخه‌هایی از آن منوط به این که مواد مذکور فقط برای باز نشر اثر یا آوانگاشت یا برنامه رادیو تلویزیونی قابل استفاده باشد. (۳) اثبات نقض حق حمایت‌شده. (۴) ارزیابی درآمد حاصل از بهره‌برداری از اثر یا اجرا یا آوانگاشت یا برنامه رادیو تلویزیونی و توقیف این درآمد در همه موارد.

بر اساس ماده ۱۸۱ قانون مالکیت فکری مصر، هر کس یکی از اعمال زیر را مرتکب شود به حداقل یک ماه حبس و حداقل پنج‌هزار و حداکثر ده‌هزار پوند یا یکی از این دو مجازات محکوم می‌شود: (۱) بیع یا اجاره اثر یا آوانگاشت یا برنامه رادیو تلویزیونی حمایت‌شده طبق مقررات این قانون یا عرضه آن برای مبادله آن به هر شکل بدون اذن مکتوب پدیدآورنده یا دارنده حقوق مجاور. (۲) تقلید اثر یا آوانگاشت یا برنامه رادیو تلویزیونی یا فروش یا اجاره آن برای فروش یا مبادله یا اجاره با علم به تقلیدی بودن آن. (۳) تقلید اثر یا آوانگاشت یا برنامه رادیو تلویزیونی در کشور که در خارج منتشر شده یا فروش یا عرضه آن برای فروش یا مبادله یا اجاره یا صادر کردن آن به خارج با علم به تقلیدی بودن آن. (۴) انتشار اثر یا آوانگاشت یا برنامه رادیو تلویزیونی یا اجرای حمایت‌شده طبق مقررات این قانون از طریق ابزار رایانه‌ای یا اینترنت یا شبکه‌های اطلاعاتی یا ارتباطی یا وسایل دیگر بدون اذن مکتوب پدیدآورنده یا دارنده حقوق مجاور (۵) ساخت یا مونتاژ یا وارد کردن به قصد بیع

یا اجاره هر گونه دستگاه یا وسیله یا ابزار طراحی شده یا تهیه شده برای ممانعت از ابزار حفاظت فنی مانند رمزنگاری و غیره که پدیدآورنده یا دارنده حقوق مجاور آن را به کار می برد. (۶) حذف، بی اثر کردن یا معیوب کردن با سوءنیت هرگونه حفاظت فنی مانند رمزنگاری و غیره که پدیدآورنده یا دارنده حقوق مجاور آن‌ها را به کار می برد. (۷) نقض هرگونه حق اخلاقی یا مادی پدیدآورنده یا حقوق مجاور که در این قانون مقرر شده است.

در صورت تعدد آثار، آوانگاشت‌ها یا برنامه‌های رادیو تلویزیونی یا اجراهای موضوع جرم، مجازات متعدد می شود. در صورت تکرار، مجازات حداقل سه ماه حبس و حداقل پنج هزار و حداکثر پنجاه هزار پوند خواهد بود. در همه موارد، دادگاه به مصادره نسخه‌های موضوع جرم یا حاصل از آن و همچنین تجهیزات و وسایل به کار رفته در ارتکاب جرم حکم خواهد داد. دادگاه می تواند ضمن صدور حکم محکومیت، برای مدت شش ماه دستور تعطیل کارگاهی را صادر کند. که محکوم علیه آن را برای ارتکاب جرم به کار برده است. در صورت تکرار جرم‌های موضوع بندهای دو و سه این ماده دستور تعطیلی اجباری خواهد بود. دادگاه دستور انتشار خلاصه حکم محکومیت را در یک یا چند روزنامه به هزینه محکوم علیه صادر خواهد کرد.

۶. نتیجه

نتایج بررسی‌ها نشان داد در حقوق ایران و مصر یکی از مهم‌ترین سازوکارهای حمایت کیفری از

حقوق مالکیت فکری، پیش‌بینی ضمانت اجرای کیفری است. جبران خسارت، جریمه و جزای نقدی، شلاق و حبس مهم‌ترین مجازات‌های پیش‌بینی شده در نظام حقوقی دو کشور در این خصوص است. با این تفاوت که در خصوص مصر، بیشتر مجازات‌ها به صورت جریمه و جزای نقدی است اما در حقوق ایران، شلاق و حبس نیز پیش‌بینی شده است که به نظر می رسد نیازمند بازنگری و تغییر در راستای جایگزینی با جزای نقدی است. قوانین مالکیت معنوی مصر به صورت یک نظام منسجم تر و به روز تدوین شده برخی از قوانین ایران با توجه به پیشرفت این شاخه حقوقی و گسترش روزمره آثار ادبی و هنری دیگر از جزئیات کافی برخوردار نیست که افراد بتوانند با مراجعه به آن در محدوده‌های قانونی عمل کنند. پدیدآورندگان در این موارد با تضييع حق خود مواجه خواهند شد. به عنوان نمونه می توان به انتقال دیجیتال و اینترنتی موسیقی اشاره کرد که آثار هنرمندان این شاخه را در معرض تعرض قرار می دهد بدون آنکه قانونی وجود داشته باشد تا بتواند با این تعرضات مقابله نماید. در مورد قوانین مربوط به مالکیت صنعتی نیز گذشته از عدم وجود قانونی جامع و مستقل که بتواند همه زیرمجموعه‌های این شاخه حقوقی را یکجا تحت حمایت قرار دهد و قضات و صاحبان حق را از مراجعه به قوانین مختلف جهت یافتن حقی که برای این افراد متصور است، بی نیاز سازد و جلوی تشتت آراء نیز گرفته شود و نیاز مبرم به تصویب چنین قانون جامع و واحدی، اشکالات و نقایص

۸. تضاد منافع

در این پژوهش، تضاد منافی وجود ندارد.

مهمی وجود دارد. از جمله این اشکالات می‌توان به فقدان هرگونه حمایت صریحی از اسرار تجاری اشاره کرد. علیرغم اینکه اسرار تجاری جزء مهم‌ترین زیرشاخه‌های مالکیت صنعتی می‌باشد و حمایت از آن در جهت ایجاد فضای رقابتی سالم که منجر به توسعه اقتصادی کشور گردد ضروری است، اما قوانین مربوط به مالکیت صنعتی از این امر مهم غافل مانده و هیچ‌گونه اشاره‌ای به این مورد نداشته‌اند و مجبوریم بر اساس سایر قوانینی که وجود دارند این شاخه را نیز تحت پوشش قرار دهیم که این قوانین نیز نتوانسته‌اند آن چنان که باید این حقوق را مورد حمایت قرار دهند. رفع این خلاء قانونی از آنجا که امروزه تجارت امری فراگیر و بین‌المللی شده و لازم است که اسرار تجاری هر تاجر مورد حمایت قرار گیرد تا بتواند در توسعه اقتصادی مؤثر واقع شود، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر است. فقط قانون تجارت الکترونیکی و قانون جرائم رایانه‌ای و قانون انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات، به‌طور ضمنی و محدود این حق را مورد اشاره و حمایت قرار داده‌اند. نقص مهم دیگر در قوانین مربوط به مالکیت صنعتی ناکافی بودن ضمانت اجراهای مقرر در این قوانین در تضمین حمایت از حقوق افراد می‌باشد.

۷. سهم نویسندگان

کلیه نویسندگان به‌صورت برابر در تهیه و تدوین پژوهش حاضر مشارکت داشته‌اند.

منابع

- امامی، اسدالله، حقوق مالکیت معنوی، جلد اول، چاپ اول، تهران، نشر میزان، ۱۳۸۶.
- امانی، تقی، قوانین و مقررات حقوق مالکیت فکری، چاپ دوم، تهران، انتشارات بهرامی، ۱۳۸۷.
- برکات، محمد مراد، «القرصنة الدولية و حقوق الملیکه الفكرية»، مجلة المحيط الثقافي، مصر، العدد خمسة و عشرون، السنة السابعة، ۲۰۰۵.
- بهشتی‌زاده، یاسر، ارجمندی، یادگار، پوررحیمی، فرهاد، بررسی شاخه مالکیت صنعتی در مالکیت فکری (قوانین و ضمانت اجرای کیفری)، چاپ اول، تهران، انتشارات یاران مهر، ۱۳۹۶.
- پورسید، بهزاد، «قانون تجارت الکترونیک و نوآوری‌های آن»، فصلنامه حقوقی دادگستری، شماره پنجاه و نهم، ۱۳۸۶.
- جاویدنیا، جواد، «نقد و بررسی جرائم مندرج در قانون تجارت الکترونیک»، فصلنامه حقوقی دادگستری، شماره پنجاه و نهم، ۱۳۸۶.
- جعفری لنگرودی، محمدجعفر، ترمینولوژی حقوق، چاپ ششم، تهران، انتشارات گنج دانش، ۱۳۷۸.
- جعفری لنگرودی، محمدجعفر، حقوق اموال، چاپ دوم، تهران، انتشارات گنج دانش، ۱۳۷۰.
- حافظ أحمد، أحمد یوسف، النشر الإلكتروني و مشروعات المكتبات الرقمية العالمية و الدور العربي فی رقمته و حفظ التراث الثقافي، مصر، دار نهضة مصر للطباعة و النشر، ۲۰۱۳.
- آیتی، حمید، حقوق آفرینش‌های فکری، چاپ اول، تهران، انتشارات حقوقدان، ۱۳۷۵.
- احمدیان، علی، «نقش حمایت از مالکیت فکری در توسعه اقتصادی با رویکرد قانون ایران»، مجله قانون یار، شماره شانزدهم، ۱۳۹۹.
- اسدی، بهنام، تألیف کتاب حقوق معنوی مؤلف، چاپ اول، تهران، انتشارات فرزندگان دانشگاه، ۱۳۹۷.
- اصلانی، حمیدرضا، «درآمدی به حمایت از حق اختراع در حقوق ایران و چالش‌های حقوقی الحاق به موافقت‌نامه تریپس»، فصلنامه حقوق اسلامی، شماره سیزدهم، ۱۳۸۹.
- افتخارزاده، محمودرضا، حقوق مؤلفان - مترجمان - هنرمندان و ناشران در فقه معاصر اسلامی، چاپ اول، تهران، نشر هزاران، ۱۳۷۶.
- اکبری‌دهنو، میثم، اکبری، آسیه، «حقوق مالکیت صنعتی (تفسیری بر راهکارهای کیفری قوانین ایران)»، فصلنامه علمی - پژوهشی سیاست علم و فناوری، شماره سوم، ۱۳۹۲.
- الستی، ساناز، حقوق کیفری مالکیت ادبی و هنری در ایران و بررسی تطبیقی آن با آمریکا و قراردادهای بین‌المللی، چاپ دوم، تهران، نشر میزان، ۱۳۸۳.
- الکعبی، محمد، عبید فالحمایة الجنائیه للتجارة الإلكترونية، القاهرة، دار النهضة العربية للنشر و التوزيع، ۲۰۱۰.

- حسینی، سید حسن، مطالعه بر حقوق مالکیت معنوی، چاپ اول، تهران، بنیاد حقوقی میزان، ۱۳۹۷.
- حلمی عطوه، حازم، حماية حقوق الملكية الفكرية و تأثيرها على التنمية الاقتصادية في البلدان النامية، مصر، المكتبة العصرية المنصورة، ۲۰۰۵.
- خالد جمال أحمد، حسن، النظام القانوني لحماية حق المؤلف دراسة تحليلية في ظل قانون حق المؤلف و الحقوق المجاورة البحريني و قانون حماية حقوق الملكية الفكرية المصري، هيئة التشريع و الإفتاء القانوني، البحرين، ۲۰۱۹.
- خدمتگزار، محسن، فلسفه‌ی مالکیت فکری، چاپ اول، تهران، نشر میزان، ۱۳۹۰.
- زرکلام، ستار، حقوق مالکیت ادبی و هنری، چاپ اول، تهران، انتشارات سمت، ۱۳۸۷.
- سعید سعدی، فرهاد، «الحق في الصحة و حماية حقوق الملكية الفكرية»، مجلة جامعة تكريت للعلوم القانونية و السياسية، المجلد خمسة، ۲۰۱۳.
- شیخی، مریم، «زاهکار کیفری مقابله با نقض حقوق مالکیت صنعتی (مطالعه تطبیقی)»، فصلنامه فقه و حقوق، شماره سیزدهم، ۱۳۸۶.
- صادقی، حسین، «حمایت کیفری از علائم تجاری»، نشریه دیدگاه‌های حقوق قضایی، شماره چهل و هشتم، ۱۳۸۸.
- صدارت، علی، نراقی، مهدی، تحول حقوق مالکیت و مالکیت معنوی، چاپ اول، تهران، انتشارات مرکز تحقیقات، ۱۳۸۳.
- عباسی‌نژاد، حسین، گودرزی فراهانی، یزدان، قیاسی، محمدحسین، «تأثیر حمایت از حقوق مالکیت فکری و حق اختراع بر رشد اقتصادی ایران»، مجله پژوهش‌های اقتصادی (رشد و توسعه پایدار)، شماره اول، ۱۳۹۳.
- عبدالکریم، عبد الله، الحماية القانونية لحقوق الملكية الفكرية على شبكة الانترنت، الإسكندرية، دار الجامعة الجديدة، ۲۰۰۸.
- عجیل، طارق کاظم، «حمایة حق الملكية الفكرية في نظام التعليم الإلكتروني»، مجلة الكلية اسلامية الجامعة، العدد احدى عشر، العراق، ۲۰۱۳.
- قناد، فاطمه، «حمایت از مالکیت فکری در بستر مبادلات الکترونیکی»، مجله حقوق اسلامی، شماره بیست و هفتم، ۱۳۸۹.
- کاتوزیان، امیر ناصر، اموال و مالکیت، چاپ شانزدهم، تهران، انتشارات میزان، ۱۳۸۶.
- کوک، کرتیس، حقوق الملكية الفكرية، دار بدار فاروق، مصر، دار الفاروق للنشر و التوزيع، ۲۰۰۶.
- مشیریان، محمد، حق مؤلف و حقوق تطبیقی، چاپ اول، تهران، نشر دانشگاه تهران، ۱۳۳۹.
- موسوی خمینی، سید روح‌الله، تحریر الوسيلة، جلد دوم، چاپ پنجم، قم، مؤسسه انتشارات دارالعلم، ۱۳۷۹.
- میرحسینی، سید حسن، حقوق اختراعات، چاپ اول، تهران، نشر میزان، ۱۳۸۷.

منابع لاتین

- Waver, D. Principles of Copyright, Cases and Materials, Geneva, WIPO, 2002.

- نظام‌الملکی، جعفر، حمایت کیفری از حقوق مالکیت فکری در محیط اینترنتی، چاپ اول، تهران، انتشارات میزان، ۱۳۹۶.

- هداوند، مهدی، «حقوق مالکیت صنعتی و قراردادهای بین‌المللی لیسانس»، ماهنامه تدبیر، شماره یکصد و پنجاه و هشتم، ۱۳۸۴.